

KS. LECH KRÓL*

WŁOCŁAWEK

SYMPOZJUM TEOLOGII DUCHOWOŚCI

Dnia 25 października 2007 roku odbyło się na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu sympozjum naukowe pt.: „Celibat: odpowiedzią miłości za miłość (...) Bodziec do miłości otwartej ku wszystkim” (SC, nr 24). Organizatorem był Zakład Teologii Duchowości Chrześcijańskiej, którego kierownikiem jest ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński. Temat sympozjum wyznaczyło 40-lecie encykliki *Sacerdotalis coelibatus* wydanej przez papieża Pawła VI w 1967 roku. W spotkaniu wzięło udział wiele osób świeckich i duchownych. Byli przedstawiciele alumnów Seminariów Duchownych z Torunia i z Włocławka. Największą grupę stanowili świeccy studenci wraz z profesorami i wykładowcami Wydziału Teologicznego. Aula Magna Wydziału przy ul. Gagarina 37, gdzie odbyło się sympozjum, była wypełniona uczestnikami. Spoza środowiska toruńskiego referentami byli: o. prof. dr hab. Jozafat Nowak z KUL w Lublinie i ks. prof. dr hab. Marian Góralczyk z UKSW w Warszawie.

Spotkanie otworzył o godz. 10.00 ks. dr hab. Jan Perszon, prof. UMK i Dziekan Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu. Witając uczest-

---

* Ks. dr Lech Król – wykładowca teologii dogmatycznej; dyrektor Domu Księży Emerytów we Włocławku.

ników sympozjum i gości, nawiązał do 40. rocznicy wydania encykliki Pawła VI *Sacerdotalis coelibatus*. Podziękował za możliwość podjęcia pogłębionej refleksji nad jej aktualnym przesłaniem i życzył owocnych obrad. Po słowie powitania usytuowało się prezydium sympozjum, którego przewodniczącym był ks. dr hab. Dariusz Kotecki, prof. UMK i prodziekan WT UMK. W jego skład weszły następujące osoby: ks. dr hab. Jan Perszon, dziekan WT UMK, o. prof. dr hab. Jozafat A. Nowak z KUL w Lublinie, ks. prof. dr hab. Marian Graczyk z UKSW w Warszawie i ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński, kierownik Zakładu Duchowości WT UMK.

Ks. prof. Marian Graczyk z UKSW w Warszawie jako pierwszy wykładowca zaprezentował zagadnienie pt.: „Ofiarniczy wymiar życia celibarycznego”. Zaznaczył, że celibat jako dar wymagający ofiary i trudu w swej realizacji jest nierzadko naznaczony krzyżem. Tym samym przybiera charakter świadectwa wobec pseudo-miłości lansowanej przez różne skrajne opcje myślowe. Prelegent wskazał na ofiarniczy wymiar życia w celibacie dla Królestwa Bożego oraz przybliżył niektóre jego aspekty uważane dziś za kryzysorodne. W pierwszej części zarysował źródła kryzysów w życiu beżennym kapłanów, przywołując najpierw genezę trudności i próbę ich rozwiązywania. Ich przyczyny są dość złożone. Zazwyczaj współistnieją z kryzysem wartości religijnych, moralnych, humanistycznych oraz nadprzyrodzonych. Mają swoje źródło w samym podmiocie życia beżennego lub są inicjowane bodźcami pochodzącymi z zewnątrz. Z zasady występują razem lub jedno wywołują drugie. Wykładowca wskazał także kierunki ich rozwiązywania. Mogą być one negatywne lub pozytywne. Wprawdzie sytuacje kryzysowe są niewykluczone, ale jest wiele takich płaszczyzn w życiu beżennym kapłana, których można uniknąć, a jeśli się pojawiają, są możliwe do pokonania. Dalszy tok myślowy wykładu wprowadził w zagadnienie samotności, która jest nieodłącznym elementem kapłańskiego życia celibarycznego. Trzeba ją zatem uwzględnić w formacji do życia w celibacie, aby służyła zjednoczeniu z Bogiem i rozwojowi pełnej miłości ewangelicznej. Samotność ta sama w sobie nie jest celem, ale środkiem umożliwiającym głębsze wejście we wspólnotę życia wiernych. Jawi się ona dla celibatariusza jako szansa, a nie zagrożenie. Wskazano również środki, które są nieocenioną pomocą dla pełnego przeżywania stanu celibarycznego i wpisują się jednocześnie w proces rozwoju życia duchowego. Analiza przyczyn kryzysów życia celibarycznego i płaszczyzny ich rozwiązywania wskazuje wprost na ofiarniczy jego charakter. Wyszczególnione zaś środki i asceza chrześcijańska, złączone

z pobożnością maryjną, są pomocą w zachowywaniu czujności i wierności na drodze kapłańskiego życia celibarycznego.

Specjalista psychologii życia duchowego, o. prof. Jozafat Nowak, przedstawił referat pt.: „Chrystoformizacja kapłana w celibacie”. Zwrócił uwagę, że chrystoformizacja jest istnieniem nowego człowieka w Chrystusie, którym staje się w sakramencie chrztu świętego. W egzystencji prezbitera wyrasta ona z faktu włączenia go, poprzez sakrament święceń, w wiekuiste i jedyne Kapłaństwo Chrystusa. Na tej podstawie trzeba też mówić o chrystoformizacji kapłana w celibacie.

Nie lekceważy ona męskiego wymiaru ciała, choć obca jest jej kanonizacja płciowości. Prezbiter oddany Mistycznemu Ciału Chrystusa nie ulega ani bałwochwalstwu, ani kompleksowi seksu. Cieleśny kontakt z Bogiem we wspólnocie Kościoła pomaga mu w rozumieniu wymiaru własnej cielesności, która jest elementem konstytutywnym bytu ludzkiego. Seksualność zaś określa jego cielesność. W historii ludzkiej wszystko bowiem rodzi się w ciele. Daje to podstawę dla chrystoformizacji w celibacie, która uświadamia, że na płaszczyźnie daru jest on wyrazem miłości. Tak jest usytuowane powołanie kobiety i mężczyzny i taki jest sens odkupienia ciała i chrystoformizacji w celibacie.

Zakorzenie w Chrystusie rodzi natomiast doświadczenie, że jedyną i słuszną relacją międzyludzką jest relacja miłości. Nawiązując do kodu genetycznego, o. prof. Nowak podkreślił, że do pojęcia człowieka należy także ciało, którego godność trzeba odczytywać tylko w relacji do Chrystusa. Kapłan, będąc mężczyzną, winien zaakceptować w sobie obraz Boga w męskim wymiarze. Chrystoformizacja pozwala mu odczytywać swoje powołanie w relacji do Mistycznego Ciała Chrystusa. Zakorzenie zaś w Nim i zakochany w Jego Kościele kapłan jest zdolny do składania Mu całkowitego daru z siebie.

Chrystoformizacja jest procesem spiralnym, który skończy się z chwilą śmierci. Wykładowca zwrócił uwagę, że Chrystus przemówił Ciałem i taki pozostał w Kościele. Dlatego cielesność ma duże znaczenie w chrystoformizacji kapłana. Potrzebuje ona bowiem praktykowania adoracji Jego Ciała Eucharystycznego, ponieważ formuje się w niej prawidłowa relacja cielesności do Ciała Chrystusa oraz do własnego ciała i drugiego człowieka. W Eucharystii zaś Jego Misterium Paschalne kształtuje postawę miłości ofiarnej, bez której umiłowanie powołania do bezżeństwa jest czymś niemożliwym. Wpływa Ono na chrystoformizację w celibacie w ten sposób, że uzdalnia do podejmowania każdego cierpienia dla dobra Kościoła. Bez niego jest ona niemożliwa. Im większa miłość, tym więcej

cierpienia i krzyża. W jej procesie kapłan dojrzewa bowiem do podejmowania największych ofiar dla dobra Kościoła.

Ks. dr hab. Jan Perszon przedstawił zagadnienie pt. „Celibat – czy przeszkoda?”. Zauważył, że inspiracją podejmowanych dyskusji o celibacie jest zazwyczaj kryzys powołań lub skandale moralne niektórych duchownych. Ponieważ celibat stanowi od wieków integralną część tożsamości kapłańskiej, dlatego Sobór Watykański II, akcentując prymat głoszenia Słowa, nie zrezygnował z ontologicznego jej wymiaru.

Wykładowca zarysował złożoną drogę bezżenności dla Królestwa Bożego w całej historii chrześcijaństwa. Ukazał łączność kapłaństwa z dziewictwem urzeczywistniającą się pod wpływem kontekstu kulturowego i ideału naśladowania dziewiczego Chrystusa. Rozwijała się ona stopniowo, od akceptacji żonatyh prezbiterów i wymaganej od nich wstrzemięźliwości seksualnej, aż do udzielania sakramentu święceń celibatariuszom. Zwrócił uwagę, że celibat kapłański wiąże się z wymiarem chrystocentrycznym, na co wskazuje encyklika *Sacerdotalis celibatus*. Kapłaństwo, jak uczy w niej Paweł VI, rozumie się tylko w świetle nowości Chrystusa, najwyższego Kapłana. Miłość do Jego Osoby i przyjęcie Jego dziewiczego życia jako wzoru do naśladowania jest kluczem do zrozumienia celibatu kapłańskiego. Jego dziewictwo stało się punktem zwrotnym w rozumieniu męskości i męskiej płodności, która otrzymała wymiar duchowy.

Łączy się z nim organicznie wymiar eklezjalny celibatu. Prezbiter upodabnia się bowiem do Chrystusa Kapłana w naśladowaniu Jego miłości do Kościoła. Ona zaś winna być całkowita i wyłączna, a jej znakiem jest celibat. Teologia posoborowa, ukazując nadto jego wymiar eschatologiczny, dostrzega w nim charakter znaku i proroczego przeżywania w ziemskich kategoriach miłości ostatecznej.

Podkreślił, że inspiracją podejmowanych dyskusji na temat celibatu jest tzw. rewolucja kulturalna i seksualna. Wyłonił się z niej nowy model moralności uznający za normalne wszelkie formy życia seksualnego, co stało się źródłem dla propagandy erotyzmu i aktywności seksualnej w różnych przejawach. Jej następstwem jest dewaluacja dziewictwa i czystości, które są przecież podporządkowane miłości i stanowią niejako barometr dojrzałości człowieka. Konsekwencją tego jest lęk współczesności przed uczynieniem całkowitego daru z siebie do końca życia i przekonanie, że trwanie w czystości jest czymś niemożliwym.

Nieprawdziwą jest też teza, która każe szukać podstaw celibatu kapłańskiego w starotestamentalnej wizji kapłaństwa i czystości rytualnej. Nie do zaakceptowania jest także przekonanie, że za celibatem prezbite-

rów przemawiały względy praktyczne (kwestie finansowe, organizacyjne czy pastoralne). Podkreślił, że decyzja o przyjęciu celibatu była odpowiedzią Kościoła na przekonanie chrześcijan, że tylko Chrystus jest ostateczną normą przeżywania życia. Wypracowana zaś ontyczna koncepcja kapłaństwa, domagająca się tożsamości z Nim, owocuje doskonałością ewangeliczną, która jest równoznaczna z naśladowaniem Chrystusa dziewiczego.

Współczesna kultura, negująca celibat kapłański, a z nim małżeństwo i rodzinę oraz antropologię chrześcijańską, odzwierciedla w rzeczywistości kryzys człowieka i wiary. Na ile więc Ewangelia będzie priorytetem w życiu Kościoła, na tyle kapłaństwo będzie wiązało się z całkowitym oddaniem się Chrystusowi na drodze celibatu.

Ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński wygłosił wykład pt.: „Wpływ celibatu na życie duchowe kapłana”. Problem postawił w formie pytania: czy celibat wpływa pozytywnie czy negatywnie na osobowość i na życie duchowe kapłana? Nawiązując do encykliki *Sacerdotalis celibatus*, wskazał na trudności, z jakimi spotyka się współczesny człowiek w akceptacji i w rozumieniu celibatu kapłańskiego. W świetle różnorodnych spojrzeń zastanawiał się nad pytaniem: czy celibat jest rzeczywiście patologią? Podjął również zagadnienie możliwości integralnego rozwoju osobowego, w którym trzeba uwzględnić także sferę uczuciową. Ponieważ człowiek jest istotą rozumną i wolną, dlatego musi zawsze wybierać rozwój własnej osoby, który łączy się z trudem i wysiłkiem. Spośród wszystkich istnień człowiek jest jedyną istotą rozwijającą się psychicznie i duchowo. Stąd też podjęte zostało w dalszej części wykładu zagadnienie formacji do celibatu kandydatów do kapłaństwa. Jeżeli będzie on rzeczywiście poznany i przyjęty, wówczas wpłynie twórczo, a nie negatywnie, na życie duchowe. W ostatniej części referatu autor osadził celibat kapłański w realizacji ojcostwa duchowego. Tożsamość kapłana, na podstawie której nazywa się ojcem, sprowadza się do ukazywania ludziom Boga jako Ojca. Na mocy sakramentu święceń ojcostwo wpisane jest w całą jego osobę. Jako brat Jezusa jest powołany do objawiania zarówno ojcostwa, jak i macierzyństwa Boga. Gdyby zrezygnował z tego zadania, byłby okaleczony duchowo i nie wypełniałby powierzonej mu misji.

Po wystąpieniach prelegentów odbyła się dyskusja. Uczestnicy symposium, zgodnie z zachętą przewodniczącego prezydium, przygotowali w czasie jego trwania pytania, których wpłynęło osiemnaście. Adresowane do wszystkich prelegentów kocentrowały się w swej treści wokół głównego tematu symposium. Po odczytaniu wybranej ich partii prelegenci udzielali odpowiedzi, w których wskazano, że celibat, jako znak Króle-

stwa Niebieskiego, jest darem dla Kościoła, o który trzeba prosić Boga. Jest środkiem ułatwiającym kontakt z Nim i służy postawie całkowitego oddania się Kościołowi. W tym sensie nie ogranicza kapłana, ale wpływa pozytywnie na całe jego życie duchowe. Na pytanie, dlaczego zabrakło na sympozjum osób duchownych z innych Kościołów, ks. prof. Ireneusz Werbiński odpowiedział, że organizatorzy nie pomyśleli o tym. Dziękując za słuszne i ważne pytanie, stwierdził, że w przyszłości trzeba będzie wrócić do powyższego tematu w ramach kolejnego sympozjum i zaprosić przedstawicieli bratnich Kościołów dla zapoznania się z ich punktem widzenia i ich problemami w tej materii. Na zakończenie podziękowano wszystkim organizatorom sympozjum i jego uczestnikom oraz odmówiono modlitwę.

Sympozjum poświęcone problemowi celibatu kapłańskiego było ważną inicjatywą ks. prof. I. Werbińskiego i Sekcji Duchowości Chrześcijańskiej UMK w Toruniu. Dało możliwość nie tylko do zapoznania się z refleksją teologiczną omawianego obszaru, ale także szansę pogłębionego spojrzenia na ów problem zarówno w wymiarze współczesnej teologii, jak i w aspekcie psychologii.